

Rengin Nisa ŞEN

(9.Sınıf, 2020)

Adana Hümeysra Ökten Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi

* Öğrencimizin bu çalışması, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesinin ülke genelinde organize ettiği "I. Uluslararası Kahramanmaraş Şiir ve Edebiyat Günleri" kapsamında düzenlenen yarışmanın deneme kategorisinde mansiyon ödülüne layık görülmüştür. (17.11.2020)

YALAN SANATI

Yalan söylemek birçok dinde günahdır ve çok ayıp olarak karşılanır. Bu insanları aldatmaya girer. Hileye girer. Her ne kadar insanları yalanlarla mutlu etmek kolay olsa da insanın gerçek açığa çıktığında üzülmesi de kolaydır. Yalanın kötülük getirdiğini kabul ediyorum ama buna rağmen yalanı seviyorum. Yalan söylemek ustalık gerektirir. Bir olayın üstünden yeni bir olay kurgularsınız. Tabii karşı tarafın inanabileceği şekilde... Kafamda söyleyeceğim yalanı kurgulamayı, karşıdakinin verebileceği tüm olası tepkileri ölçmeyi severim. Gelecek tepkilere göre söyleyeceğimi seçer, nasıl karşıdakinin daha fazla soru sormasını ve kuşkullanması engellerim diye düşünürüm. İnsanların her defasında yalanıma inanması bana çok büyük bir zevk verir. Ve yalan söylemede iyiyimdir. Ama *Poriot**'un da dediği gibi " *Dostum, ben ustaca yalanlar söyleyen bir insan olabilirim. Sizin öyle düşündüğünüz de anlaşılıyor. Fakat bence ahlaka uygun bir davranış değil. Benim de prensiplerim var.**"

Yalanı sevsem de bence çok büyük yalanlar söylenmemeli. Bu insana zarar vermekten başka bir şey yapmaz. Büyük yalanlar; yalan söyleyen bizi huzursuz eder, panikletir. Ve sonra da derin bir şekilde ama yavaş yavaş içimizi yemeye başlar. Her saniye daha da tutuşuruz; doğruyu söylemek, bizi yiyen yalandan kurtulmak için. Bazıları buna yenik düşer, bazıları ise hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam eder.

Poriot*: Agatha Cristie'nin polisiye kitaplarında kullandığı kurgusal karakter Hercule Poriot; Kolombiyalı bir dedektiftir.

Poirot Alıntısı*: Agatha Cristie'nin Altın Kitap yayınevindenı çıkan "Beş Küçük Domuz" adlı kitabından bir alıntıdır.

Müslümanlığa göre yalan, bu dünyada ortaya çıkmasa bile ölümden sonra mutlaka ortaya çıkacaktır. Yalan şeytana uymaktır. Herkesi korkutan, insanı kemiğine kadar ürküten bir şeye niye uyup yalan söyleriz?

Buna en güzel cevap, çaresizliktir. Doğrunun vereceği zararlardır. Ama doğrular bu kez yanlıştır. Kötü, yasaklı şeylerdir. Doğrular iyi değildir artık. Doğrular korkutucudur.

Bazen yalanlarımızı kendi ağızımızla açıklığa kavuştururuz. Bunun tek sebebi bizi yiyen şeyden kurtulmak değil, yalanı açıkladığımızda olacak üzüntüyü merak etmemizdir. İnsanların tepkisini, sonrasında yaşanacak olayları merak ederiz. Kötü sonuçlanacağı bilinse de o merak ve kendi sonunu getirme arzusu, tutku ile kaplar içimizi. Tam söylemeye karar verdiğimizde şu zamana kadar hep yanımızda olan yalanın sinsi oyunu devreye girer. Yalan öyle bir kötülük yapar ki itiraf etmekten vazgeçeriz. Vazgeçme sebebimiz ise karşımızdakini başına gelen kötülükten sonra daha fazla üzmemektir. Ve ertelemeye başlarız. Pişmanlık duygusu ne kadar bizi kemirip benliğimizi yese dahi ertelemeye devam ederiz. Söylemek çok kolaydır aslında. Bunu biliriz. Ancak her defasında kelimeler dilimizin ucuna geldiğinde, içimizde oluşan ateşimsi, kırmızı sıcaklık ve yaşanan panik duygusu ağızımızı açtırmaz. Bu paniği yaşarken karşı tarafa normal davranmak ustalık gerektirir. Her zamanki hareketlerimiz garip gelmeye başlar. Ama hayır! Biz iyiyizdir, akşam iyi uyuyamadığımızdır, evdeki klasik problemleri aklımıza takmışızdır... Ama bu sefer sondur. Gerçekten, söyleyeceğizdir doğruları. Tabii Yalan, söyleyememeniz için son oyununu oynar. İstemez yanınızdan ayrılmak. Yalan sizi sever ama siz ondan öğrenirsiniz. İşte bu yüzden karşı tarafı bir daha görmenize izin vermez. Pişmanlık, suçluluk ve benzeri leş duyguların içinizde patlamasına izin verir. Yalan sizinle ya mezara ya da hapishaneye gider.

Peki, yalanımızı açığa vurduğumuzda da şeytanın eli neden omzumuzdadır *Poe**? Doğruyu söylemek meleğe uymak değil midir? Yalandan sonra gelen doğru bize ne kadar zarar verirse versin, ne kadar yapmamamız gereken bir şeyi yapmışız gibi hissetsek de meleğe uymuş olmaz mıyız? Hem yalan söylemek hem de sonrasında gelen doğru neden şeytanın olsun ki? İkisini de ona bırakamayız. Meleğin de seçilmeye ihtiyacı var.

*Poe**: Yazar; Edgar Allan Poe'nun "Aksi Şeytan" öyküsündeki karakter, yalanını itiraf ederken "...şeytanın eli omzumdaydı." cümlesine katılmadığı için Poe'ya atıfta bulunmuştur.

İyi niyetli gibi görünen lakin şeytana ait olan yalan türü bile vardır: Karşıdakini üzmemek için söylenmeyen gerçekler. Çok şirin gibi durmasına rağmen her yalan türü gibi günahdır o da. Yalan türlerini iyiliğin sesi ve kötülüğün sesi olan yalanlar olarak iki gruba ayırabiliriz. Genelde kalp kırmamak için söylenen, iltifat tarzı yalanları iyiliğin sesi grubuna koyuyorum çünkü her iyi niyetli gibi görünen lakin şeytana ait olan yalan türü bile vardır: Karşıdakini üzmemek için söylenmeyen gerçekler. Çok şirin gibi durmasına rağmen her yalan türü gibi günahdır o da. Yalan türlerini iyiliğin sesi ve kötülüğün sesi olan yalanlar olarak iki gruba ayırabiliriz. Genelde kalp kırmamak için söylenen, iltifat tarzı yalanları iyiliğin sesi grubuna koyuyorum çünkü her yalan gibi kötü olsalar da insanlar bu yalanları iyi bir şey olarak görür. Kötülüğün sesi olan yalanlar ise: ticari aldatma, insan ilişkilerinde aldatma, beyaz yalanlar, yerine getirilmeyen sorumlulukların bahaneleri... Sanırsam en boş bulduğum yalan türü beyaz yalanlardır.

Beyaz yalanlar... (Bunlar neden beyazdır bahsetmeyeceğim bile. İnsan ırkının yaptığı ırkçılıklardan sadece bir tanesi.) Herkes, tabii dini inanışlara göre peygamberler hariç, günlük hayatında beyaz yalan söyler. Beyaz yalanlar kötü değildir, insanlarla aramızı bozmez. Kimseyi üzmez. Ufak, hatta bazen tatlı bir sinire sebep olur. Ardından hemen af gelecek geçici kızgınlıktır. Bana kalırsa beyaz yalanlar, yalanın asıl kimliğini kirletir. Beyaz yalan kullanmadığımı iddia etmiyorum ama yalan sanatının asıl özenilmiş bir şekilde uygulanmasının karşısında; yalan kategorisine girmemesi lazım. Ufak bir hiledir beyaz yalan. Toplamadaki 0^* , çarpmadaki 1^* 'dir. *Plasebo etkisi** gibidir. Hiçbir çarpıcılığı yoktur. Hemen anlaşılır. Normal bir yalanı çözdüğünde insan kendini *Holmes** sanır. Bu Holmes'e hakarettir. Yalanı fark etmek genelde kolaydır.

*Plasebo etkisi**: Plasebo ilacının fiziksel olarak etki göstermemesine rağmen ilacı kullananların tedavi olduklarını düşündükleri psikolojik etki.

0^* : Toplamada etkisiz eleman olarak geçer.

1^* : Çarpmada etkisiz eleman olarak geçer.

*Holmes**: Sir Arthur Conan Doyle'ın yazdığı, Sherlock Holmes serisinin ana karakteri olan; çok karmaşık davaları bile kısa sürede çözmesiyle ünlenmiş dedektif, Sherlock Holmes'dur.

Eğer gerçekten de yalanın büyüüne kapılma olmadıysa ve karşı taraf, yalan sanatını çok iyi kullanan bir alçak veya ajan değilse yalanı anlamak dünyanın en basit şeyidir. Yalan söyleyen insanın kelimeleri arasında çok fazla boşluk vardır. Çok fazla “...şeeeyy” der, çok fazla düşünürler. Genelde oturmayı tercih ederler çünkü ayakta kendini savunmasız hissediyorlardır. Gözlerini ya çok kaçırır ya da şüphe uyandırmamak için çok fazla gözlerinin içine bakarlar. Ya normalden çok özgüvensiz olurlar ya da normalden fazla özgüvenli. Verdikleri tepkiler ya normalden fazla baskın olur ya da normalden fazla sakin. Tabii ki de kaybedecek hiçbir şeyi olmadığından rahatça yalan söyleyenler de vardır. Bu tarz kişilerin yalanlarının çoğu zararsızdır. Ama güvenilmez insanlardırlar. Geçici arkadaşlara mahkûmlardır. En azından büyüye kapılan insanlardan iyidirler.

Yalancılarının büyüüne bilerek kapılır bazı insanlar. Kulakları şahit olmaya yetmez. Gözleri görmez, burunlarına gelen kokular sadece doktor randevusuna ihtiyaçları olduğunun kanıtıdır. Kabul edemezler kendi yalancılarının onlara yalan söylediğini. Yalancılarını baş tacı yaparlar. Diğer herkes kötüdür, yalancıları hariç. Büyülenmişlerin tek bir korkusu vardır. Bu korku yalancılarının onlara gerçekten ihanet edip etmediği değil, bir gün büyüünün bozulması ve yalancılarının onlardan bıkmalarıdır. Yalancılarından daha streslidirler bu kişiler. Hayatlarına büyüü bakmak onları zaten tatmin ediyordur. Yalancılar da memnundur. Kendilerini bir şey sanırlar. Ama hiçbir akli yerinde olan insan kanmaz aslında onlara. Tabii büyülenmişlerin hiçbir şeye, akılları dâhil, ihtiyaçları yoktur artık. Yalancıları ve büyüleri her şeyleridir.

İnsanlar doğruyu söyleyenleri sevmez. Kendilerine yapılan kötü gerçekleri kaldıramazlar. Aslında doğru iyidir. İyi hissettirmelidir. Hayattan bir parça, gerçeğin kendisidir. Yine de doğrular bana göre değil. Doğrular beni üzüyorlar. Üstüme üstüme geliyor, beni boğuyorlar. Ben yalanlarımla mutluyum. Onlar beni kötü doğrudan koruyorlar. Doğruyu kendinize saklayın.

İnsanlar yalan söyleyenleri de sevmez. Yalan; alçaktır, pistir, parçalayıcıdır. Ama yalan üzmez ki onları! Söylesinler o zaman, neden yalan kötüdür? İnsanlar kendilerine bile itiraf edemedikleri şeylere sahip olduklarında aslında en yakınları yalandır. En basit “ Kalbimde yaşıyor.” örneği bile biyolojik olarak imkânsız olduğundan yalandır. Ancak, insan bunun doğrusunu kabul etmez. Yalanı kullandıkça daha da yakınlaşır onla. Büyüdükçe arasını daha iyi tutar. Buna rağmen, hala ona bir çöpmüşçesine bakar. Sonra başkalarının da çöpleri

olduğunu fark eder. Bu çöpler daha çöp haline getirir kendi yalanını. Yine de çöpüyle yaşamaya devam eder. İyi olmayan, pek işe yaramayan bir çöp...

Benim fikrimce, yalan söylerken en dikkat edilesi şeylerden biri özgüvenli olmaktır. Yalan söyleyen insanın önce kendi yalanı gerçek olsaydı, nasıl bir tepki vereceğini ölçmesi gerek ve ona gerçekten iftira atıldığında nasıl davrandığı hakkında kendini incelemesi gerek. Normalde stresliyken yaptığı şeyleri yapmamalı, yani insan önce kendini tanımalı ve kandırmalı. Yalan ise tatmin edici olmalı, karşıdakini mutlu etmeli ve ona istediği cevap verilmeli. (İnsanlar yalanla mutlu olmayı tercih ederler, etmediklerini söylemeleri sadece yalandır.) Rahat olunmalı. Diğer bir önemli şey ise asla tamamen yalan söylenmemelidir. Yalanın içine gerçek karıştırılmalı; bu, daha az günah ve daha çok gerçekçilik demektir.

Aynı *Enola**'nın söylediği gibi “ *Yalan söylerken, söylediklerimde doğruluk payı olmasına özen gösteriyordum; böylece devamı daha kolay geliyordu ve öncesinde söylediklerimi rahatlıkla hatırlıyordum. Çelişkiye de düşmemiş oluyordum böylelikle.**” Ama en günahsız yalan şekli eksik bilgi vermektir. Karşı tarafın olay hakkında hiçbir fikri yoksa onlara eksik bilgi vermek aslında tam olarak yalan olmaz. Unutmuş olabilirsiniz, olayları detaylıca anlatmak herkese göre değişebilir... Ve daha birçok bahane. Sonuçta kimse öyle bir şey olup olmadığını iddia etmemiştir. Günahsız, inandırıcı... Aynı zamanda kendinizi bir tık da olsa haksız çıkarmanız lazım. Bu sizin kendinizi mükemmel göstermeye çalışmadığınızdır. (Kimse mükemmel değildir, bunu herkes bilir.) Bu haksızlık asla sınırını aşmamalıdır. Herkesin sinirleneceği şey farklı olduğundan karşınızdaki kişinin neye, nasıl tepki vereceğine göre ayarlamamız gerekir.

Yalanın incelikli işlenmesi gereken bir sanat haline geldiği dünyada çok kötü sanatçılar da var: işinde çok iyi olan yerli, yabancı sanatçılar da var. Asıl sorumuz yalan iyi midir, kötü müdür? Açıkçası bu kadar şeyi yazdıktan sonra bile, hala yalana iyi veya kötü diyemiyorum. Diyebileceğim tek şey, yalanın asla popülerliğini yitirmeyeceğidir.

*Enola**: Sir Arthur Conan Doyle'ın yazdığı Sherlock Holmes serisindeki ana karakter olan Sherlock Holmes'un kız kardeşi Enola Holmes.

*Enola Alıntısı**: Nancy Springer'ın Artemis Yayıncılık'tan çıkan “Büyük Macera” serisinin 3. kitabı “Esrarengiz Çiçekler” 'den bir alıntıdır.